

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARĖ

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius, Tel. (8 5) 239 66 55, mob. Nr. 8 698 42291, El. p. laima.nagiene@lrs.lt
LR Seimo posėdžių sekretoriatui

DĖL ĮSTATYMO NOTIFIKAVIMO PROCEDŪRŲ IR GAMYBOS ĮMOKOS TAKYMO

2023-10-26

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo statuto 209 straipsniu, prašome iškviesti Lietuvos Respublikos energetikos ministrą Dainių Kreivį artimiausiame Seimo posėdyje pateikti atsakymus į žemiau išdėstytus klausimus.

Po daugkartinių raštų siekiant išsiaiškinti situaciją dėl Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XIV-1169 (toliau – Įstatymas) notifikavimo procedūrų ir atsinaujinančių išteklių elektros energetikos gamybos įmokos taikymo, 2023-08-07 kreipėmės į Lietuvos Respublikos energetikos ministeriją (toliau – Ministerija) su rašytiniu klausimu Nr. S-2023-3564 (KL-33), į kurį 2023-08-24 gautas Ministerijos atsakymas - raštas Nr. 3-1275. Manome, kad Ministerijos atsakymas ir papildomai pateikti dokumentai atskleidžia reikšmingų, tolimesnio nagrinėjimo reikalaujančių detalių. Todėl prašome atsakyti į žemiau pateiktus klausimus:

1. Ministerija tuo metu, kai pačios Ministerijos parengtas ir 2022-04-26 Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI – 1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 20¹, 20², 22, 30, 32, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 13 (1), 20 (3) straipsniais įstatymo projektas Nr. XIVP-1571, kurio 18 straipsnio 6 dalyje buvo numatyta, kad atsinaujinančių išteklių elektros energijos gamybos įmokos mokėjimas taikomas gamintojams, eksploatuojantiems jau veikiančias ir po šio straipsnio įsigaliojimo pradėsiančias veikti saulės šviesos energijos, vėjo ir biodujų elektrines. Be kita ko, toks projektas vertinimui buvo pateiktas ir Konkurencijos tarybai (Konkurencijos tarybos išvada dėl šio projekto Ministerijai teikė 2022-04-06). 2022-04-07 Ministerijos užklausa Europos Komisijai, **skirtingai nei numatyta Ministerijos parengtame pirminiame Įstatymo projekte**, buvo nurodoma, jog projekte siūloma nustatyti, kad gamybos įmoką turės mokėti **tie elektros**

gamintojai, kurie pradėjo vystyti projektus naudojant saulės, vėjo energiją ir biodujas po šio Įstatymo įsigaliojimo. Svarbu atkreipti dėmesį, kad būtent taip aukščiau minėtas pirminis projektas buvo pakoreguotas tik vėliau, t.y. jo svarstymo Seime stadijos metu. Svarstyta, **kaip Ministerija galėjo informuoti Europos Komisiją dar 2022-04-07 apie tokią Įstatymo nuostatos formuluotę, kokia buvo suformuluota tik po kreipimosi į Europos Komisiją ir dėl kurios buvo Seime apsispręsta vėliau**, t.y. Įstatymo projekto svarstymo ir tobulinimo Seimo komitetuose stadijoje. Tik minėto projekto svarstyme Seimo komitetuose sureagavus į vėjo elektrinių asociacijos siūlymą, minėta nuostata dėl gamybos įmokos taikymo buvo pakeista nustatant, kad ne visi gamintojai, o tik leidimus gavę po 2023-07-01, turės mokėti gamybos įmoką.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašome:

paaiškinti, kaip galėjo susidaryti tokia situacija, kad Ministerija dar 2022-04-07 informavo Europos Komisiją apie tokią Įstatymo nuostatos formuluotę, kokia buvo suformuluota Įstatymo projektą svarstant ir tobulinant Seimo komitetuose, t.y. tik po kreipimosi į Europos Komisiją;

paaiškinti, kas lėmė, kad svarstant projektą Seime ir Ministerijai pritarus siūlomam nuostatos tobulinimui Seimo komitetuose, Ministerija pakartotinai dėl įvertinimo nesikreipė į Konkurencijos tarybą;

nurodyti, ar priėmus Įstatymą 2022-06-23, Ministerija kreipėsi į Europos Komisiją siekdama pateikti patobulintą nuostatą su susiaurintu gamybos įmokos taikymu tik gamintojams, gavusiems leidimą po 2023-07-01.

2. Kaip matome iš Ministerijos pateiktų duomenų, Ministerija Europos Komisijai nurodo, kad pasirinktas teisinis reguliavimas yra skirtas unifikuotai ir organizuotai kompensuoti bendruomenėms patiriamą diskomfortą dėl esamų šalia atsinaujinančių išteklių energetikos gamybos įrenginių. Pažymima, kad iki tol vėjo energetikos vystytojų bendrovės sudarydavo su bendruomenėmis paramos sutartis, kuriose prisiimdavo individualiai suderintus finansinius įsipareigojimus. Ministerija informuoja Europos Komisiją, kad, **remiantis Lietuvos vėjo jėginių asociacijos duomenimis, 60 proc. veikiančių gamintojų yra sudarę sutartis su bendruomenėmis ir jas remia finansiškai**. Pažymima, kad šios sutartys priimtos siekiant išvengti galimo bendruomenės pasipriešinimo atsinaujinančių išteklių energetikos vystymo projektams.

Taigi, Ministerijos teigimu, gamintojai, gavę leidimą gaminti elektros energiją iki 2023-07-01, vienu ar kitu būdu yra išsprendę santykius su bendruomenėmis. Paramos sutartys yra nurodytos kaip vienas iš galimų santykių su vietos bendruomenėmis išsprendimo būdų. Taipogi nurodoma, kad nuo Įstatymo įsigaliojimo 2022-07-08 naujiems gamintojams buvo numatytas vienerių metų laikotarpis, kurio metu būsiami gamintojai galėjo pasiruošti ir nuspręsti, ar teiks bendruomenėms papildomą paramą; šis pereinamasis laikotarpis, Ministerijos teigimu, taip pat užtikrina ir būsimų gamintojų teisėtus lūkesčius. Minėtos aplinkybės išskiriamos kaip pagrindžiančios teisinio reguliavimo diferencijavimo teisėtumą. Taipogi nurodoma, kad gamybos įmokos taikymas visiems gamintojams diskriminuotų esamus gamintojus, kurie jau sudarė sutartis su bendruomenėmis. Ministerijos pateiktame Europos Komisijai atsakyme teigiama, kad šios paramos sutartys negali būti nutraukiamos. Taigi, taikant gamybos įmoką, esami gamintojai būtų apmokestinami dvigubai. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad **Ministerijos nurodomas potencialus gamybos įmokos biudžetas yra 9 531 340 EUR metams.**

Siekiant įsitikinti Ministerijos pateiktos informacijos teisingumu, pasiteiravome įvairių vietos bendruomenių apie gaunamą iš atsinaujinančių išteklių energetikos vystytojų paramą. Pažymime, kad bendruomenių pateikta informacija neatitinka Ministerijos pateiktos Europos Komisijai informacijos. Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjungos (jungiančios Lietuvos kaimo bendruomenių sąjungos, Vilniaus bendruomenių asociacijos, Kauno bendruomenių centrų asociacijos, Šiaulių apskrities bendruomenių konfederacijos, Anykščių Naujų vėjų ir Klaipėdos bendruomenių asociacijos narius, t. y. daugiau nei 1400 vietos bendruomenių, įkurtų Asociacijų įstatymo pagrindu) atliktoje apklausoje, kurioje dalyvavo 54 bendruomeninės organizacijos iš 18 savivaldybių, nei vienas respondentas nepatvirtino, kad bendruomeninė organizacija yra sudariusi paramos sutartį su vėjo jėgainių parko vystytojais. Taip pat nėra pasirašytų ir ilgalaikių susitarimų. Tačiau kelios bendruomenės nurodo, kad tokia perspektyva numatoma ateityje. Taip pat numatoma skirti 10 000 eurų parama ilgalaikiams projektams remti pagal pateiktas bendruomeninės organizacijos paraiškas. 8.8% respondentų atsakė, kad nors ilgalaikės sutartys nepasirašytos, vėjų jėgainių vystytojai bendruomenines organizacijas remia kitais būdais. Pvz. sudaroma vienkartinė sutartis metuose ir pervedama parama vietos bendruomeninei organizacijai socialinėms problemoms spręsti iki 1000 eur. Taip pat remia vietos renginius (iki 1500 eurų), praveisti pinigai Ukrainos karo pabėgėliams

remti įsigyjant daiktų. Šilutės rajone įgėgainės finansavimą bendruomenėms skirsto per savivaldybę, kuriai ir perveda lėšas. Paramos dydis neatskleistas. Taigi, net ir tais atvejais, kuomet vėjo energetikos bendrovės yra sudariusios sutartis su bendruomenėmis, sutartyse numatytos sąlygos lemia, kad faktiškai bendruomenės negauna jokių išmokų arba sutartinės išmokos jokia būdu dėl savo nedidelio dydžio negali būti vertinamos kaip lygiavertės savo apimtimi su lėšoms, kurias bendruomenės gautų iš gamybos įmokų. Be kita ko, *iš mums pateiktų sutarčių pavyzdžių matyti, kad, priešingai Ministerijos teiginiams, paramos sutartys gali būti keičiamos esant rašytiniam šalių susitarimui.*

Šiame kontekste paminėtina, kad 2022 metais Specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau - STT) atliko korupcijos rizikos analizę Aplinkos apsaugos agentūros, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos bei Akmenės, Kelmės, Plungės ir Telšių rajonų savivaldybių planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo veikos srityje, susijusioje su vėjo energetikos plėtra. Telšių rajone pastebėtos ypač ydingos situacijos, kuomet vietos savivaldos atstovai, galimai veikiami vietos bendruomenių ir atstovaudami jų interesus, siekė gauti finansinę paramą kitais nei teisės aktuose numatyta būdais ir pagrindais, pasinaudojami jiems suteikta sprendimų priėmimo diskrecija. Tokias sutartis STT vertino kaip galimai neatitinkančias labdaros ir paramos įstatyme įtvirtinto reikalavimo, be to, tai gali būti vertinama kaip sąlygų sudarymas galimai neteisėtam naudos gavimui, piktnaudžiavimui, procedūrų vilkinimui, subjektyvių sprendimų priėmimui. (Korupcijos rizikos analizė - <https://www.stt.lt/data/public/uploads/2022/07/kra-isvada-pav-vejo-energetikos-veiklos-sritis.pdf>)

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašome:

pagrįsti Europos Komisijai pateiktą informaciją apie paramą bendruomenėms konkrečiais duomenimis apie vystytojų sudarytas su bendruomenėmis paramos sutartis ir nurodyti tokios informacijos šaltinį;

pagrįsti paramos bendruomenėms per gamybos įmokas ir paramos bendruomenėms pagal sutartis lygiavertiškumą.

3. Sprendžiant iš Ministerijos atsakymo į rašytinį klausimą Nr. S-2023-3564 (KL-33), kuris Ministerijai buvo pateiktas 2023-08-07, nuo Ministerijos pateiktos Europos Komisijai pirminės užklausos 2022-04-07 iki Ministerijos ir Europos Komisijos

atstovų susitikimo 2023-04-11, kuriame buvo pristatytos gamybos įmokos teisinis reguliavimas, t.y. vienerius metus, nebuvo imtasi jokių veiksmų siekiant užtikrinti kuo efektyvesnį pre-notifikacijos procesą, kad jis būtų užbaigtas laiku, t.y. iki 2023-07-01.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašome:

patikslinti, kokie notifikavimo darbai buvo atlikti tarp 2022-04-07 ir 2023-04-11. Jei nebuvo atlikti jokie veiksmai, prašau paaiškinti, kokios yra Ministerijos neveikimo priežastys.

4. Šiame kontekste pažymėtina, kad „Valstybės pagalbos kontrolės procedūrų vykdymo gerosios praktikos kodekso“ (toliau – Kodeksas) 16 punkte nurodoma, kad pre-notifikacija neturėtų tęstis ilgiau nei 6 mėnesius. Kaip matyti iš aukščiau pateikto klausimo nagrinėjamu atveju pre-notifikacija trunka gerokai ilgiau.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašome:

nurodyti ir paaiškinti Ministerijos delsimo priežastis nesilaikant Valstybės pagalbos kontrolės procedūrų vykdymo gerosios praktikos.

5. Atsakymo į rašytinį klausimą priede Nr. 4 pateiktame Europos Komisijos atstovo laiške 2023-06-06 Ministerija informuojama, kad dėl Ministerijos pateiktos informacijos trūkumų šiuo metu preliminarus vertinimas neįmanomas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašome:

informuoti, ar Ministerija pateikė papildomą informaciją, susijusią su išimtimi esantiems gamintojams, ir nurodyti, kokia tai informacija;

informuoti, ar Europos Komisija pateikė oficialų preliminarų priemonės vertinimą kaip numatyta Kodekso 20 punkte. Jei taip, prašome nurodyti, kaip Europos Komisija vertina išimtį gamintojams, gavusiems leidimą iki 2023-07-01.

Lietuvos Respublikos Seimo narė

Laima Nagienė